

Reducerea prețurilor la alimentele de bază: o idee bună sau un instrument cu două tăișuri? Argumente pro și contra de la doi experți

La puțin timp după ce a devenit premier al României, Marcel Ciolacu [le-a promis](#) românilor că guvernul pe care îl conduce urmează să reducă prețurile produselor alimentare de bază, după ce acestea au crescut cu aproape 20% în ultimul an. Fenomenul este unul global, inflația alimentară [afectând](#) într-o măsură mai mică sau mai mare toate țările Uniunii Europene, dar și [Statele Unite ale Americii](#).

Anunțul lui Marcel Ciolacu a stârnit îngrijorări imediate în spațiul public românesc. Temerea principală este că intervenția statului în controlul prețurilor nu va rezolva problema scumpirilor, ci va avea efecte negative la nivelul întregii economii. În ciuda criticilor, premierul a continuat demersul, iar negocierile dintre cabinetul său și comercianții români au ajuns într-un stadiu avansat: potrivit premierului, este posibil să se ajungă la un acord până la sfârșitul anului.

Momentan se merge pe varianta unui acord voluntar între guvern și retaileri, ce va garanta reduceri de prețuri pentru pâine, lapte, brânzeturi, carne, ouă, făină, mălai, ulei, legume și fructe proaspete. Conform ministrului Economiei, Radu Oprea, nu se pune problema plafonării prețurilor, dar va exista o limitare „confortabilă” a adaosului comercial pentru cei care produc, vând și distribuie aceste produse. Premierul agreează momentan soluția unui acord voluntar, însă [a avertizat](#) că, dacă acesta nu este respectat, vor fi adoptate și acte normative.

În contextul în care tot mai multe guverne europene adoptă sau se gândesc să adopte măsuri similare (inclusiv [cabinetul conservator din Marea Britanie](#)), PressOne a stat de vorbă cu doi economiști români – reprezentanți ai unor școli diferite de gândire economică – pentru a ne face o imagine cât mai clară asupra argumentelor pro și contra.

Care sunt cele mai mari riscuri când statul umblă la prețuri?

Economistul Bogdan Glăvan susține că, în teorie, orice intervenție a statului în economie nu poate decât să dăuneze, iar aici include și controlul asupra prețurilor. El adaugă că cel mai bun mecanism de ieftinire este concurența. Dacă prețurile devin mai mici peste noapte, continuă economistul într-un interviu acordat PressOne, lumea va cumpăra mai mult, producătorii nu vor putea ține pasul cu cererea, iar comercianții vor fi forțați să își raționalizeze vânzările. Să spună, de exemplu, că poți cumpăra doar o sticlă sau două de ulei, nu un bax, ca înainte.

Un alt pericol pe care îl vede Glăvan este cel al scăderii calității și varietății produselor asupra cărora se aplică măsurile de control. Mai exact, spune el, dacă tu ești comerciant și statul vine și îți spune că trebuie să reduci, ba chiar să plafonezi prețurile pentru produsele x, y, z, tu vei face asta, dar în același timp vei reduce numărul de sortimente și le vei vinde doar pe acelea care au costuri de producție mici, deci sunt mai de proastă calitate, și vei crește prețurile pentru alte categorii de produse.

„În 2015-2016 prețurile au scăzut în România. Cum s-a întâmplat chestia asta dacă nimeni n-a plafonat nimic? Dinamica prețurilor nu are legătură cu politica guvernului. De ce în România cresc prețurile la alimente sau la orice vezi dumneavoastră mai mult decât media europeană?”, se întreabă Glăvan.

Pericolele sunt recunoscute și de Sebastian Buhai, cercetător în economie la Universitatea din Stockholm, care

avertizează că astfel de decizii n-ar trebui impuse în mod populist, înainte de a identifica factorii care cauzează inflație și scumpiri.

Uneori, intervenția statului e necesară

Pe de altă parte, adaugă cercetătorul român, există contexte în care guvernul trebuie să acționeze dacă prețurile au crescut prea mult și prea repede. De exemplu, în situație de război, statul intervine pentru a împiedica firmele să profite de pe urma lipsei bunurilor și pentru a menține prețuri accesibile la produsele de bază. Este un instrument la care [au apelat](#) inclusiv Statele Unite ale Americii în timpul celui de-Al doilea Război Mondial, când exista un birou de administrare a prețurilor ce avea rolul de a controla inflația prin limitarea prețurilor.

De aceea, spune cercetătorul român, trebuie investigate cauzele inflației. Chiar și când nu este război, există situații în care firme cu poziții dominante în piață pot crește necontrolat adaosul comercial, astfel încât să aibă profituri cât mai mari. În acest context, unii economiști vorbesc despre „inflație prin lăcomie”, ceea ce în engleză se numește *greedflation*.

Revista Pressei

Un newsletter pentru cititori curioși și inteligenți.

[Sunt curios](#)

Este un scenariu despre care economista de origine germană Isabella Weber vorbește încă de la sfârșitul anului 2021, când inflația Statelor Unite se afla deja la un maxim istoric. Într-un articol publicat de [The Guardian](#), aceasta argumenta că, pe lângă contextul pandemic, care a determinat o creștere a cheltuielilor și blocaje în lanțurile de aprovizionare, inflația poate fi cauzată și de o explozie a profiturilor înregistrate de companiile mari, care ar fi profitat de problemele de aprovizionare pentru a crește excesiv prețurile. În cazul acesta, concluziona ea, o altă metodă de luptă împotriva inflației ar putea fi controlul temporar și strategic al prețurilor din anumite domenii.

Sebastian Buhai spune că, cel puțin în context românesc, nu știm exact dacă este nevoie de o asemenea intervenție a statului, pentru că nu există suficiente date și cercetări în sensul ăsta. S-au făcut studii prin alte părți, însă. În Statele Unite, de exemplu, Chris Conlon de la *New York University* și alți coautori [au descoperit](#) că nu există aproape nicio corelație între creșterile prețurilor din SUA și modificările de adaos comercial.

„În România nu poți spune că este așa sau altcumva, pentru că cercetarea nu a fost făcută de cineva în mod riguros. Inflația și creșterile de prețuri există și au fost cauzate printre altele de războiul din Ucraina și problemele din pandemie, e clar că unele costuri au crescut în lanțurile de producție și de aprovizionare.

Acum, dacă aceste costuri au scăzut între timp, iar unele firme încă profită de situație ca să extragă cât mai mult profit, este o întrebare empirică, până la urmă. Ar trebui investigat pe industrii și sub-industrii, pentru a vedea cât de mare este corelația, de exemplu, între adaosurile comerciale și prețuri. Asta s-ar putea face cu date de la Institutul Național de Statistică, dacă datele acestea sunt bune”, explică Sebastian Buhai într-un interviu acordat PressOne.

Ce au făcut alții și ce altceva s-ar putea face

În Franța, țară invocată de Ciolacu pentru a justifica propriul demers, ministrul de Finanțe s-a întâlnit cu producătorii alimentari și le-a spus să reducă cu 2-10% adaosul comercial, după ce ministerul pe care îl conduce

a investigat și a constatat că costurile lor de producție s-au redus. Producătorii au fost de acord și din iulie [se vor aplica reduceri](#) la adaosul comercial.

„Deci dacă e adevărat ce zic ei, iar producătorii par să fie de acord, înseamnă că anumite prețuri s-au menținut într-un mod artificial”, continuă Sebastian Buhai.

Ca alternative la intervenția statului, Bogdan Glăvan propune două lucruri: răbdare și reducerea cheltuielilor – atât publice, cât și private. Apelul la răbdare pleacă de la premisa că inflația este deja pe o pantă descendentă, deci prețurile se vor stabili de la sine, fără ajutorul guvernului.

„Estimările oficiale ale guvernului și ale BNR sunt că inflația va ajunge la 7,1-7,4% la sfârșitul acestui an, deci domnul prim-ministru știe foarte bine că prețurile vor încetini creșterea”, explică economistul român.

Cealaltă soluție, reducerea cheltuielilor, este argumentată de Glăvan prin faptul că inflația rezultă dintr-o inadecvare între nivelul general al cheltuielilor bănești și oferta de bunuri. El spune că cheltuielile au crescut într-un ritm rapid peste tot în lume, iar în multe locuri acestea au luat-o razna în raport cu posibilitățile economiei. Acest dezechilibru, crede Glăvan, se va corecta doar în momentul în care cheltuielile monetare vor crește în același ritm cu producția. Până se ajunge la acel echilibru, guvernele trebuie să țină cheltuielile publice în frâu și să facă economii, iar băncile naționale să descurajeze cheltuielile private mărinz dobânzile.

Glăvan este conștient că soluțiile propuse de el ar nemulțumi mulți oameni care visează la nivelul de trai din anii trecuți, dar spune că inflația, precum o fractură, se rezolvă în timp. Că este nevoie ca producția să crească, PIB-ul să crească, iar economia să producă creșteri de venituri reale.

„Problema este că avem de-a face cu un stat care consumă mai mult decât produce. De exemplu, greva profesorilor, care este un fenomen social care a luat naștere exact în urma acestor tensiuni, s-a încheiat printr-o creștere a salariilor. Dacă statul nu finanțează aceste salarii din economii făcute în altă parte, pentru că de undeva trebuie să scoată banii, și continuă să-i tipărească sau continuă să crească impozite, nu facem decât să alergăm ca hamsterul pe roțiță”, susține Bogdan Glăvan.

Sebastian Buhai recunoaște că intervenția statului în controlul prețurilor nu este un lucru ce poate fi făcut pe termen nedefinit, de altfel niciun susținător al măsurii nu recomandă asta, dar spune că piețele sunt imperfecte și uneori, când există dereglări temporare, guvernul trebuie să acționeze. Mai ales într-o țară atât de inegală precum România, unde există categorii socio-economice care resimt efectele inflației mai intens decât restul populației.

„Oamenii trebuie puși pe primul plan. Știți cum se spune, pe termen foarte lung, toată lumea e moartă. Pe noi ne interesează termenul scurt și termenul mediu. Evident, cu consecințe care trebuie asumate pe termen lung. De asta este important să știm care au fost cauzele. Ideea să așteptăm până când scade inflația, în condițiile în care există și o doză de incertitudine, nu mi se pare firească. Iar austeritatea știm deja că nu funcționează și cât de mult rău a provocat”, argumentează Buhai.

Intervenția guvernului ar putea arăta și în alt fel, însă. În Germania, de exemplu, guvernul a sprijinit financiar studenții și gospodăriile cu venituri reduse, care nu-și mai puteau plăti facturile exorbitante la energie. Buhai susține că s-ar putea încerca un astfel de ajutor financiar direct și pentru gospodăriile românești care nu mai fac față scumpirilor alimentare. Problema este, spune el, că statul român nu este suficient de digitalizat încât se știe în timp real cine are sau nu are nevoie de ajutor din partea guvernului.

„Și din acest punct de vedere, o măsură generală cum este cea de față este evident mai ușor implementabilă.

Înțeleg de ce se merge mai mult pe asemenea măsuri, dar asta nu justifică lipsa unor investigații mai riguroase care să aducă argumente pentru deciziile guvernului”, continuă cercetătorul român.

Totuși, ambii economiști sunt de acord că o plafonare arbitrară și impusă de la centru a prețurilor, cum s-a implementat în Ungaria de un [an încoace](#), ar avea efecte nefaste asupra economiei și ar putea duce la penurie. În țara vecină, hotărârea populistă a lui Viktor Orbán [n-a produs](#) efectele așteptate. Dimpotrivă, Ungaria [a avut](#) mult timp o rată a inflației alimentare peste media Uniunii Europene.